

rijksuniversiteit
groningen

faculteit rechtsgeleerdheid

akd benelux
lawyers

Duurzaam transport in juridisch perspectief

Achtergronden, opkomst van rechterlijke oordelen en aansprakelijkheden inzake Urgenda en Shell

SVA - 24 mei 2022
Prof.mr. G.A. van der Veen

- Start met drie recente afbeeldingen

International | Going to court for the climate

Lawsuits aimed at greenhouse-gas emissions are a growing trend

And better science could make them more precise

Edmon de Haro

Apr 23rd 2022

← Share

Objections!

Number of known climate-change litigation cases

Sources: Sabin Centre for Climate Change Law;
Climate Change Laws of the World

*To March 31st

<https://www.economist.com/international/2022/04/23/lawsuits-aimed-at-greenhouse-gas-emissions-are-a-growing-trend>

» Actueel

3 schokkende feiten over Ahold Delhaize

Gepubliceerd 04 mei 2022

DELEN

Ahold Delhaize is 1 van de 29 grote bedrijven die we begin dit jaar oproepen om met een klimaatplan te komen. Ze doen te weinig om de klimaatdoelen van Parijs te halen. Dit zijn 3 schokkende feiten die je moet weten over Ahold.

Ahold Delhaize in het kort

Ahold Delhaize is een multinational met dochterondernemingen in 10 landen. In Nederland gaat het om de volgende 4 bedrijven: Albert Heijn, bol.com, Gall & Gall, en Etos. Veruit het grootste deel van de CO₂-vervuiling van Ahold Delhaize in Nederland komt uit de toeleveringsketen van supermarkt Albert Heijn.

- Enkele opmerkingen over het klimaat
- Enkele opmerkingen over verdragen
- De gang naar de rechter met “strategisch procederen”
- Urgenda
- Shell
- Andere bedrijven en bestuurders?
- Wat moet u met deze kennis?

NOS NIEUWS • BINNENLAND • BUITENLAND • VANDAAG, 06:22

Klimaatwetenschappers: elke hittegolf heeft nu link met klimaatverandering

Mensen schuilen voor de hitte tijdens een hittegolf in India EPA

Enkele opmerkingen over het klimaat

1. Problemen van klimaatverandering staan in de juridische procedures eigenlijk niet ter discussie :
 1. IJs op de polen smelt
 2. Stijging zeespiegel
 3. Meer orkanen
 4. Meer woestijnen
 5. Diersoorten sterven
 6. Biodiversiteit daalt
 7. Aantasting voedselproductie
 8. Mogelijk hittesterfte
2. In Nederland o.a. vaker gevaarlijke situaties in het benedenrivierengebied

Nations Unies

Conférence sur les Changements Climatiques 2015

COP21/CMP11

Paris France

Enkele opmerkingen over verdragen (1/2)

- Parijs december 2015
 - In werking getreden 4 november 2016
 - Globaal actieplan
 - Rapportageverplichtingen voor nationale doelstellingen
 - Ontwikkelde landen nemen voortouw in reductie
 - Landen dienen zich te houden aan hun reductie-doelstellingen

Financiële steun aan minder ontwikkelde landen (art. 9)

- Overleg en beoordeling om de vijf jaar, met (beoogd) strenger wordende normen
- Want nu beoogde normen zijn onvoldoende voor “well below 2 degrees”
- Partijen (dus landen) binden elkaar op inspanning, niet op halen targets

Strategisch procederen in het bestuursrecht

VAR VERENIGING VOOR BESTUURSRECHT

Preadviezen Jonge VAR 2017

mr. R. Stolk, mr. L. van der Meulen,

mr. M. Wolfrat & mr. K. de Meulder

16

Boomjuridisch

Strategisch procederen (1/2)

- Strategisch procederen gaat over de manier waarop het recht wordt ingezet ter behartiging van maatschappelijke belangen, vooral door actiegroepen
- Dat is niet nieuw, want de wet voorziet in mogelijkheden voor actiegroepen
 - Algemene wet bestuursrecht sinds 1994
 - Burgerlijk wetboek sinds 1994 (Hoge Raad al 1986)

Strategisch procederen (2/2)

- Klimaatverandering als onderwerp bij uitstek voor strategisch procederen?
- Tot dusverre meestal tegen overheid; (nog?) slechts incidenteel tegen bedrijven, ook al
 - wordt met meer procedures tegen bedrijven bedreigd
 - wordt bedreigd met aansprakelijk stellen bestuurders

1. Vordering verklaring voor recht dat (o.a.) het gezamenlijke volume van de huidige Nederlandse emissie van broeikasgassen onrechtmatig is en dat Staat onrechtmatig handelt indien hij de Nederlandse emissies niet heeft doen verminderen met 40%, althans tenminste 25% per 2020 (r.o. 3.1); in hoger beroep 25%.
2. Voor toewijzing vordering uiteraard rechtsnormen nodig

Urgenda: Rechtbank

Dictum:

De Rechtbank beveelt de Staat om, op de vordering van Urgenda, voor zover optredend voor zichzelf, het gezamenlijke volume van de jaarlijkse Nederlandse emissies van broeikasgassen zodanig te beperken of te doen beperken dat dit volume aan het einde van het jaar 2020 met ten minste 25% zal zijn verminderd in vergelijking met het niveau van het jaar 1990.

(rechtsnorm: gevaarzetting; onrechtmatige daad)

Urgenda: Hof

- Bevestigt de veroordeling van de Staat
- Rechtsnorm: EVRM artikelen 2 en 8

EVRM, artikel 2

Article 2. - Right to life

1. Everyone's right to life shall be protected by law. No one shall be deprived of his life intentionally save in the execution of a sentence of a court following his conviction of a crime for which this penalty is provided by law.

2. Deprivation of life shall not be regarded as inflicted in contravention of this Article when it results from the use of force which is no more than absolutely necessary:
 - (a) in defence of any person from unlawful violence;
 - (b) in order to effect a lawful arrest or to prevent the escape of a person lawfully detained;
 - (c) in action lawfully taken for the purpose of quelling a riot or insurrection.

EVRM, artikel 8

Article 8. - Right to respect for private and family life

1. Everyone has the right to respect for his private and family life, his home and his correspondence.
2. There shall be no interference by a public authority with the exercise of this right except such as is in accordance with the law and is necessary in a democratic society in the interests of national security, public safety or the economic well-being of the country, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals, or for the protection of the rights and freedoms of others.

EVRM: wide margin maar toch verplichting

- 45. Blijkens het voorgaande moet dan ook naar het oordeel van het hof worden gesproken van een reële dreiging van een gevaarlijke klimaatverandering, waardoor er een ernstig risico bestaat dat de huidige generatie ingezetenen zal worden geconfronteerd met verlies van leven en/of verstoring van het gezinsleven. Zoals het hof hiervoor heeft overwogen, volgt uit de artikelen 2 en 8 EVRM een verplichting voor de Staat om tegen deze reële dreiging bescherming te bieden.

EVRM; wide margin

- Doet de Staat dan wel genoeg?
- R.o. 52

- Staat moet de uitstoot van broeikasgassen vanaf Nederlandse bodem per eind 2020 met minstens 25% verminderen ten opzichte van 1990
- Mensenrechten van artikel 2 en 8 EVRM, en diverse nationale politieke uitlatingen MP (“ongeloofwaardig”)
- Milieu viel al onder 2 en 8 EVRM, maar klimaat?
- Diverse andere vraagpunten nu niet nader besproken

Shell (ECLI:NL:RBDHA:2021:5337) (1/4)

- Jaarlijks volume van de aan bedrijfsactiviteiten en verkochte energiedragende producten verbonden CO2-emissies eind 2030 verminderd hebben met 45% ten opzichte van 2019
- Op basis van de nationale ongeschreven zorgvuldigheidsnorm van artikel 6:162 BW, ingevuld met (onder meer) breed gedragen inzichten en UN Sustainable Development Goals
- Kunnen de rechtsgrondslagen nog vager?
- Redenering lijkt te kunnen gelden voor alle bedrijven

4.4.16.

De verantwoordelijkheid van bedrijven om de mensenrechten te respecteren geldt voor alle bedrijven, ongeacht omvang, sector, operationele context, eigendomsverhoudingen en structuur. De schaal en complexiteit van de middelen waarmee bedrijven die verantwoordelijkheid verwezenlijken, kunnen evenwel variëren naargelang van deze factoren en de ernst van de impact die hun activiteiten op de mensenrechten kunnen hebben. De middelen waarmee een bedrijf invulling geeft aan zijn verantwoordelijkheid om mensenrechten te respecteren zullen evenredig zijn aan, onder meer, de omvang van de organisatie. De ernst van de impact op de mensenrechten wordt beoordeeld op basis van de schaal, reikwijdte en mate van omkeerbaarheid ervan. Welke middelen een bedrijf ter eerbiediging van de mensenrechten aanwendt kan ook afhangen van de vraag of en in welke mate er binnen een groep dan wel autonoom wordt geopereerd.

Naar het oordeel van de rechtbank kan van RDS veel worden verwacht.

Shell (ECLI:NL:RBDHA:2021:5337) (3/4)

- Enige verdere aandachtspunten:
 - Scope 1 en 2 versus scope 3
 - Toelichting op de scopes
 - Verschil werkt wel door in overwegingen, maar niet in dictum

- Hoger beroep loopt

Shell, en anderen dan? ($4/4 > 1/3$)

akd benelux
lawyers

Shell, en anderen dan (2/3)?

10 mei 2022

Tim Bleeker: 'Over klimaatverplichtingen van bestuurders kun je twisten, over de naleving van een klimaatvonnis niet'

Why Shell needs a new direction

ClientEarth has started legal action against Shell's Board of Directors over its failure to properly prepare for the net zero transition.

Energy is moving towards a cleaner future. But Shell's climate plans remain stuck in a fossil fuel past.

We believe Shell's Board of Directors is mismanaging the climate risks facing the company, posing serious questions for long-term value.

Capitalising on the opportunities of the energy transition, while protecting investor capital and the climate, demands a **new direction**.

[Download the slide deck from the investor webinar](#)

Nieuws Economie Sport Entertainment Tech Lifestyle EditieNL Uitzendingen

20° 0 files

'Doen niet genoeg voor klimaatakkoord Parijs'

Complete top Shell verantwoordelijk gehouden in klimaatzaak

15 maart 2022 12:36

Aangepast: 15 maart 2022 12:44

Ben van Beurden, ceo van Shell.

Shell, en anderen dan? (3/3)

- Indien het vonnis standhoudt, is echt ieder bedrijf gehouden!
- Groot belang voor de verschillende “scopes”
- Zie voorbeeld Ahold Delhaize aan begin lezing: de grote klapper, of uitdaging zou kunnen zitten in scope 2 en/of 3.

[Change Inc.](#) > [Industrie & Chemie](#) > [DSM reageert op klimaatbrief Milieudefensie](#)

WILLEMIJN VAN BENTHEM 18 januari 2022, 15:43

DSM reageert op klimaatbrief Milieudefensie

DSM pakt de handschoen op en nodigt Milieudefensie uit voor een tête-à-tête. Nadat Milieudefensie de rechtszaak won tegen Shell, schreef de stichting 29 grootbedrijven aan om ze op te roepen tot actie met de uitdagende vraag: "Bent u koploper of achterblijver?" De brief was een uitnodiging om in gesprek te gaan over "de invulling van een rechtvaardige klimaattransitie".

Vragen?

Gerrit van der Veen

Advocaat | partner

AKD Benelux Lawyers

T: +31 88 253 5556 | M: +31 6 47 67 07 77 | F: +31 88 253 5447

E: gvanderveen@akd.nl | W: www.akd.nl | [LinkedIn](#)

België | Nederland | Luxemburg